



**ЗБІРНИК**  
**наукових праць**  
**Міжнародної Карпатської Школи**  
ЗИМОВА СЕСІЯ  
21-25 ЛЮТОГО 2024 РОКУ



м. Косів Івано-Франківська область  
2024 рік

4. Шлях дерев'яної архітектури (Підкарпатське воєводство). URL: <http://surl.li/qecth>

5. 3D моделі найстарших дерев'яних церков Дрогобиччини. URL: <https://www.respecthotel.com.ua/3d-modeli-najstarshyh-derev-yanyh-tserkov-drogobychchynu/>

**Ключові слова:** Дерев'яні церкви Карпат, матеріальна та нематеріальна культурна спадщина, туристичний маршрут «Шляхи дерев'яної архітектури».

\*\*\*\*\*

УДК 910.4

**КЛАСИФІКАЦІЯ ГЕОГРАФІЧНИХ НАЗВ ТЕРИТОРІЇ  
(НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНСЬКОГО МАРМАРОШУ)**

**Божук Т. І.**, доктор геогр. наук., професор  
(Львівський державний університет фізичної культури і  
мені І. Боберського, Україна)

**CLASSIFICATION OF GEOGRAPHICAL NAMES OF THE AREA  
(ON THE EXAMPLE OF UKRAINIAN MARMAROSH)**

**Bozhuk T.I.**, , doctor of geogr. science, professor  
(Lviv State University of Physical Culture Department of Tourism, Lviv, Ukraine)

Сьогодні не втрачають актуальності питання гірських територій, які характеризуються контрастністю і багатогранністю природно-ресурсного потенціалу.

Альпінотипні карпатські ландшафти відзначаються особливою привабливістю, користуються популярністю серед мандрівників і дослідників.

На території України вони представлені Чивчинами і Українським Мармарошем. Історично склалося так, що означена територія не мала єдиної назви і викликала дискусії серед вчених різних країн упродовж усієї історії дослідження.

Таким чином, об'єктом дослідження є Український Мармарош, який характеризується маловивченістю, що пов'язано з його фізико-географічним положенням – своєрідний «карпатський кут» і наявність державного кордону (проходили чехословацько-польсько-румунський, а зараз українсько-румунський кордони).

Власне Український Мармарош, моя маленька Батьківщина, є об'єктом дослідження, що пов'язано із аналізом великої кількості географічних назв, яка використовувалася у науковій літературі (польською, чеською, англійською, німецькою та українською мовами) впродовж 19-21 ст. по відношенню до цієї території.

Саме тому, учасників Карпатської школи хочеться коротко ознайомити із класифікацією різноманітності вживаних назв цього регіону за певним топонімом. Більш детальний аналіз такої проблематики висвітлено у опублікованих працях [1, 2].

Таким чином, в основу виділення груп назв покладено певний топонім, який у поєднанні з іншим утворює географічний термін. У результаті такого аналізу отримано:

- 1) словосполучення, до складу яких входить назва Карпати;
- 2) словосполучення із назвою Альпи;
- 3) сполучення слів, одним із яких є Бескид;
- 4) топонім Чорногора;
- 5) географічні назви, що мають слово «гори»;
- 6) назви, у складі яких є слово «масив»;
- 7) інші.

До першої групи належать словосполучення із назвою Карпати:

- Карпати Мармароські (С. Сташці, В. Кубійович, З. Клемензевіч, Є. Кондрацький; П. Цись);
- Карпати Гуцульські (В. Кубійович; М. Койнов);
- Карпати Покутсько-Мармароські (Г. Запалович, М. Орліч);
- Карпати Покутські (Б. Свідерський);
- Рахівсько-Чивчинські Карпати (О. Маринич).

Друга група пов'язана з географічною назвою Альпи, яка є носієм певних ознак і використовується для характеристики об'єктів, що подібні до них своїми властивостями. Назва походить від кельтського альп – скеля, гора і вживається для певної території, яка характеризується типово альпійським рельєфом, представленим розчленованими формами і льодовиковими відкладами.

Розрізняють такі різновиди словосполучень із назвою Альпи:

- Альпи Родненські (В. Поль);
- Гуцульські Альпи (С. Рудницький; М. Котов, В. Чопик);
- Альпи Мармароські (Г. Гасіоровський);
- Мармароські Альпи (М. Голубець, Л. Мілкіна).

Третя група репрезентує географічні назви, що містять слово Бескид, яке означає – гірське пасовище, гірський схил, гірський хребет; крутизна, обрив. Варіанти словосполучень представляють:

- Східні Бескиди (Г. Величко);
- Бескид Гуцульський (В. Кубійович, В. Фішер, В. Гоетель);
- Гуцульські Бескиди (П. Біланюк).

Наступну групу складає назва Чорногора. Топонім передає фізико-географічні особливості місцевості і означає «заліснення і затінення лісами». У літературі таку назву для південно-східної частини Українських Карпат застосовували Г. Величко, А. Реман, Л. Савіцький, В. Гоетель.

П'яту групу складають словосполучення, що мають у своєму складі топонім гори – великі за площею ділянки, що відрізняються від прилеглих рівнинних територій контрастністю абсолютних висот. Тут виділяють:

- Північні Мармароські гори (С. Павловський);
- Гори Мармароські (С. Рудницький);
- Гори Чивчинські (З. Клемензевіч, В. Гоетель);
- Рахівські гори (Географічна енциклопедія України).

Наступна група назв пов'язана зі словом «масив». Очевидно, науковці прагнули наголосити на тому, що вказана територія є частиною Мармароського кристалічного масиву, який загалом знаходиться у Румунії. Лише два його відріжки заходять на територію України – Рахівські гори і Чивчини. Зокрема, Рахівський масив виділяв М. Єрмаков. Не мав єдиної думки щодо терміну П. Цись. В одному випадку він виділяв Рахівський кристалічний масив, який разом із Чивчинами утворював Мармароську область, в іншому – іменував його Рахівсько-Чивчин-

ським масивом. Таку думку підтримував і В. Бондарчук.

До останньої групи віднесено решту назв. Сюди належать: назва Халі (Hali), вживана у праці В. Поля, однак вона не здобула популярності.

Проте інша назва – Марамуреш була відома давно і зараз використовується у вжитку на території Румунії.

На нашу думку, варто вживати Український Мармарош – частина Мармароських Карпат (знаходяться в Румунії), яка на території України зосереджена у межах Рахівського району Закарпатської області:

- обмежений із півночі та сходу долиною р. Біла Тиса і її лівою притокою – потоком Стоговець до позначки початку Білої Тиси (за туристичною картою [5]);
- на півдні межа проходить вздовж лінії державного кордону України і Румунії;
- на заході відмежовується долиною р. Тиса [1].

Сусідами цього природного району на півночі є Чорногора, на сході – Чивчини, на заході – Росішківський гірський ландшафт (за Геренчуком, [4]).

Український Мармарош відображає місцезнаходження і передає особливості цієї території, що характеризуються:

- надзвичайно різноманітним геологічним субстратом (метаморфічними, магматичними і осадовими відкладами);
- генетичними типами рельєфу (нівальними, гляціальними і флювіальними тощо);
- актуальним рослинним покривом (листяні, хвойні і змішані ліси, субальпійське рідколісся і чагарники, альпійські луки);
- високим ступенем біологічного і ландшафтного різноманіття (порівняно з іншими частинами Карпат);
- має природоохоронний статус (значна частина території входить до складу Карпатського біосферного заповідника [3]).

#### **Список використаних джерел:**

1. Божук Т. До питання про назву та районування південно-східної частини Українських Карпат // Вісник Львівського університету: Сер. геогр. – Львів, 2003. – Вип. 29. – Ч. I. – С. 7-13.
2. Божук Т. Український Мармарош у системі карпатських ландшафтів // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Серія: Географія. №. 2. Ч. I. – 2004. – С. 147-151.
3. Праліси в центрі Європи: путівник по лісах Карпатського біосферного заповідника / Брендлі У.-Б., Довганич Я. – Бірменсдорф, Швейцарський федеральний інститут досліджень лісу, снігу і ландшафтів (WSL); Рахів, Карпатський біосферний заповідник (КБЗ), 2003. – 192 с.
4. Природа Закарпатської області / Під ред. К. І. Геренчука. – Львів: Видво ЛДУ, 1981. – 147 с.
5. Східні Карпати (Свидовець, Чорногора, Рахівські гори): туристична карта та карти населених пунктів (масштаб 1:50000). - Budapest, 2001.

**Ключові слова:** Український Мармарош, гірська система, географічна назва.

\*\*\*\*\*